

УДК 338.48

JEL L72, L83, Q26

DOI: 10.31471/2409-0948-2024-2(230)-135-144

Сохан Олег Володимирович
аспірант

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
76019, Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15
e-mail: oleg.sokhan@gmail.com

ОГЛЯД МЕТОДИК ОЦІНЮВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ

Анотація. У статті розглянуто важливу роль туристичних дестинацій у розвитку громади та регіону, оскільки дестинація є місцем, де знаходяться туристи у великій кількості, що безпосередньо впливає на громаду через культурні, соціальні, економічні та екологічні чинники. З'ясовано, що в результаті концентрації туристичних об'єктів та взаємодії туристів з іншими туристами, місцевим населенням і місцевим середовищем відбувається багато впливів, зокрема соціо-економічного та екологічного характеру. Розглянуто підходи науковців до оцінювання ефективності функціонування туристичних дестинацій з подальшим прогнозуванням їх впливу на розвиток територій та громад.

Доведено, що останніми роками усе більшого розвитку набувають туристичні дестинації як у світі, так і в Україні, що зумовлює виникнення багатьох питань щодо ефективного управління дестинаціями та оцінювання впливу розвитку дестинації на регіон, в якому вона знаходиться, і на громаду безпосередньо. Розглянуто класифікацію рівнів дестинацій та окреслено роль України на світовому ринку туристичних послуг. Досліджено туристичну дестинацію з позиції системного підходу та розглянуто її складові як цілісної системи. Окреслено, що методику оцінювання ефективності туристичної дестинації варто формувати, враховуючи особливості туристичної дестинації як системи, та, з іншого боку, - враховувати етап життєвого циклу дестинації. Вивчено методи оцінювання ефективності туристичної діяльності. Досліджено та систематизовано методичні підходи до оцінювання ефективності туристичної дестинації, зокрема на основі застосування інструментарію факторного аналізу; індикативного методу; системного підходу; врахування життєвого циклу туристичної дестинації.

Встановлено, що оцінювання ефективності туристичної дестинації набуло актуальності у сучасній науці та практиці, що викликано увагою до формування дестинацій-лідерів у туризмі. З'ясовано, що більшість методичних підходів до оцінювання ефективності туристичних дестинацій ґрунтується на визначенні їхньої сталості та оцінювання впливу на розвиток регіону та громади. Зокрема можна виокремити виміри та індикатори економічної, соціальної та екологічної ефективності туристичної дестинації.

Ключові слова: туризм, туристична дестинація, оцінювання ефективності туристичної дестинації, виміри та індикатори туристичної дестинації, життєвий цикл туристичної дестинації.

Sokhan Oleh Volodymyrovych
postgraduate

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
76019, Ivano-Frankivsk, St. Carpathian, 15
e-mail: oleg.sokhan@gmail.com

REVIEW OF METHODS FOR EVALUATING TOURIST DESTINATIONS

Abstract. The article considers the important role of tourist destinations in the development of a community and a region, since a destination is a place where tourists are

located in large numbers, which directly affects the community through cultural, social, economic and environmental factors. It is found that as a result of the concentration of tourist facilities and interaction of tourists with other tourists, the local population and the local environment, many impacts occur, in particular, of a socio-economic and environmental nature. The article considers the approaches of scholars to assessing the efficiency of tourist destinations with further forecasting their impact on the development of territories and communities.

It is proved that in recent years, tourist destinations have been gaining more and more development both in the world and in Ukraine, which raises many questions about effective destination management and assessment of the impact of destination development on the region in which it is located and on the community itself. The author considers the classification of destination levels and outlines the role of Ukraine in the global tourism market. The tourist destination is studied from the standpoint of a systematic approach and its components as an integral system are considered. It is outlined that the methodology for assessing the effectiveness of a tourist destination should be formed taking into account the characteristics of the tourist destination as a system, and, on the other hand, take into account the stage of the destination life cycle. The methods for evaluating the effectiveness of tourism activities are studied. Methodological approaches to assessing the effectiveness of a tourist destination are studied and systematized, in particular, based on the use of factor analysis tools; indicative method; systematic approach; and consideration of the life cycle of a tourist destination.

It is established that the evaluation of the effectiveness of a tourist destination has gained relevance in modern science and practice, which is caused by attention to the formation of leading destinations in tourism. It has been found that most methodological approaches to assessing the effectiveness of tourist destinations are based on determining their sustainability and assessing their impact on the development of the region and community. In particular, we can distinguish dimensions and indicators of economic, social and environmental efficiency of a tourist destination.

Keywords: tourism, tourist destination, evaluation of the effectiveness of a tourist destination, dimensions and indicators of a tourist destination, life cycle of a tourist destination.

Постановка проблеми. Туристична дестинація відіграє важливу роль у розвитку громади та регіону, оскільки це не тільки місце, де розташовані зручності, послуги та об'єкти (ресурси для туризму), але і місце, де знаходяться туристи у великій кількості, що безпосередньо впливає на громаду через культурні, соціальні, економічні та екологічні чинники. В продовження цього, дестинація є місцем, де відвідувачі будуть взаємодіяти з приймаючою стороною, а також контактувати з місцевим середовищем. Окрім того відбувається взаємодія туристів між собою. Таким чином, в результаті концентрації туристичних об'єктів та взаємодії туристів з іншими туристами, місцевим населенням і місцевим середовищем відбувається багато впливів, зокрема соціо-економічного та екологічного характеру. Якщо розглядати вплив туризму як просторово сконцентрованої локації, то оцінювання та управління впливами також будуть зосереджені в туристичних дестинаціях. Тому в цій статті розглянемо підходи науковців до оцінювання ефективності функціонування туристичних дестинацій з подальшим прогнозуванням їх впливу на розвиток територій та громад.

Останніми роками усе більшого розвитку набувають туристичні дестинації як у світі, так і в Україні. Тому і виникає багато питань стосовно ефективного управління дестинаціями та оцінювання впливу розвитку дестинації на регіон, в якому вона знаходиться, і на громаду безпосередньо. З популяризацією і необхідністю забезпечення сталого розвитку територій та громад дестинація відіграє також важливу роль у сприянні такого розвитку та формування відповідального туризму. Також туристичні дестинації покликані стимулювати економічне зростання громад та враховувати у своїй діяльності екологічні та соціальні аспекти.

Іменник «destination» походить від латинського слова *destinare*, що означає «визначати, призначати, вибирати, робити твердим або швидким» [1]. В англomовному словнику «destination» буквально означає «місце, куди хтось прямує або куди щось відправляють чи забирають» [2]. З географічної точки зору, дестинація – це конкретне місце, яке планує відвідати турист. Як правило, природні та людські атракції відіграють головну роль у виборі місця подорожі. Цей термін використовується для опису місць різного масштабу – від окремого курорту до міста, країни чи навіть континенту [3]. Іспанські дослідники визначають туристичну дестинацію як місто, селище чи іншу територію, яка значною мірою залежить від надходжень від туризму, або «країну, штат, регіон, місто чи селище, яке продається або продає себе як місце для відвідування туристами». Вона може містити одну або кілька туристичних визначних пам'яток і, можливо, деякі «туристичні пастки» [4].

Отже, якщо туристична дестинація є конкретним місцем, що знаходиться на певній території, має певні привабливі атракції і, відповідно, є невід'ємною частиною культури, економіки та способу життя громади. Інакше кажучи, туристична дестинація – це місце, що представляє інтерес для туристів через притаманну їй природну чи культурну цінність, історичне значення, природну чи архітектурну красу, пропонуючи дозволя та розваги. Поняття дестинації лежить в основі туристичної діяльності, будучи одним з найважливіших і найскладніших аспектів туризму. На сьогодні спостерігається підвищення конкуренції у туристичному секторі саме за туристичні дестинації, як основні сучасні світові бренди.

Застосовуючи концепцію масштабу до туристичних дестинацій, Річі та Крауч, пропонують шестирівневу класифікацію. Ця класифікація (яка має в основі формальний, політичний та юрисдикційний аспект) виглядає наступним чином, починаючи з найбільшої географічної території: макрорегіон, що складається з декількох країн; нація або держава; провінція, штат в межах країни; локалізований регіон у межах країни; місто або населений пункт; унікальна місцевість, наприклад, національний парк, об'єкт спадщини, меморіал або пам'ятник, який є достатньо значущим, щоб привабити відвідувачів [5].

Інші автори [6] представляють наступну ієрархію світового туристичного ринку, окреслюючи місце України, рисунок 1.

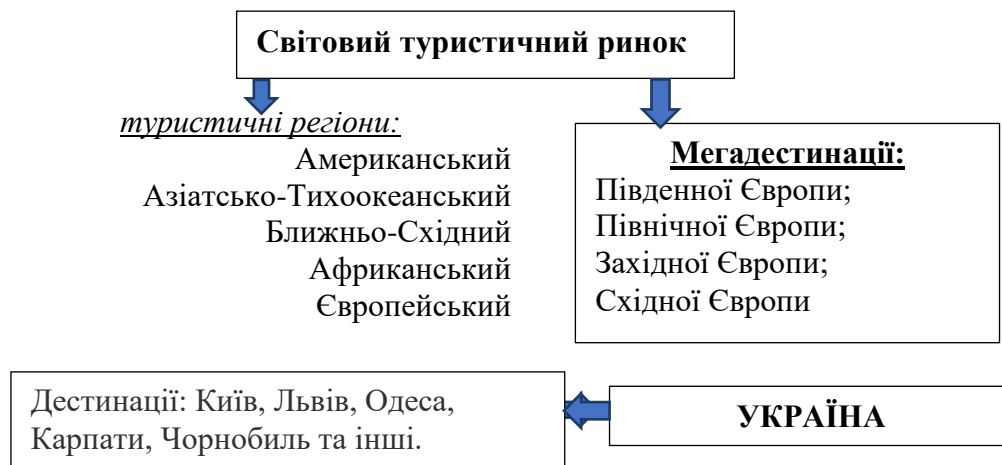

Рис. 1- Україна як макротуристична дестинація на світовому ринку туристичних послуг

Побудовано автором на основі джерела: [6].

Метою дослідження є огляд та систематизація методичних підходів до оцінювання туристичних дестинацій.

Виклад основного матеріалу. Для розуміння того, як оцінювання ефективність туристичної дестинації, необхідно розглянути складові елементи, що своєю сукупністю утворюють дестинацію. Наприклад, у джерелі [7] автори виокремлюють п'ять життєво важливих компонентів дестинації як туристичної системи: привабливість, доступність, розміщення, зручності та діяльність. Привабливість, або атракції вважаються найбільшими факторами, що впливають на всі компоненти. Вони можуть створити або зруйнувати дестинацію. Атракції бувають двох типів: природні пам'ятки, такі як озера, річки, гори і т.д. та штучні пам'ятки, такі як пам'ятники, музеї, торгові центри тощо. Доступність або, інакше кажучи, транспорт є важливим компонентом оскільки завдяки транспорту відбувається зв'язок між споживачами та послугою (місцем призначення). Транспорт зазвичай не є метою, а лише обов'язковою умовою для проведення туру. Але в деяких випадках транспорт також може стати атракцією. Проживання – один з найважливіших аспектів подорожі. Будь-який мандрівник який вирішив відвідати будь-яку дестинацію, в першу чергу шукає житло, яке відповідає його потребам. Кожен турист, який подорожує до нового місця призначення, прагне отримати зручності та якісні послуги. Високоякісна інфраструктура є важливою підтримкою для кожного туристичного напрямку чи центру. Атракції часто доповнюються різноманітними заходами, які покращують враження туристів. Лейпер у своїй моделі розглядає туризм як систему з такими взаємопов'язаними компонентами, що мають реалізовуватися послідовно для того, щоб туризм відбувся: людські компоненти (туристи), індустриальні компоненти (туристична індустрія), географічні компоненти (регіон, що генерує мандрівників, регіон транзитного маршруту та регіон призначення туристів), екологічний компонент [8].

Говорячи про туристичні дестинації також варто звернути увагу на поняття часової та цінової доступності, тобто туристи повинні бути в змозі дозволити собі поїздку з точки зору транспортних витрат, вартості проживання, вхідних квитків на визначні пам'ятки та кількості днів, які необхідно витратити на дорогу та перебування.

Окрім складових елементів туристичної дестинації та можливого оцінювання кожного з них, важливим є розуміння, на якому етапі життєвого циклу перебуває дестинація. Оскільки, вважаємо, що розгляд життєвого циклу дестинації та врахування цього фактора при оцінюванні ефективності туристичної дестинації є важливим з точки зору формування критеріїв оцінювання та величини можливого впливу на громаду/регіон. Зазначимо, що кожна дестинація проходить певний життєвий цикл, рисунок 2.

Рис. 2 - Фази життєвого циклу туристичної дестинації [9]

Таким чином, формуючи методику оцінювання ефективності туристичної дестинації, варто розглядати туристичну дестинацію як систему, що перебуває на певному етапі свого розвитку (життєвого циклу). Також не можемо оминати увагою те, що низка науковців розглядає методи оцінювання ефективності туристичної дестинації/ туристичної діяльності/ туристичного продукту. Інші – формують методики та моделі оцінювання ефективності туризму/ туристичного продукту/ туристичної дестинації/ туристичного бізнесу.

Так, Байда Б. [10] систематизував методи оцінювання ефективності туристичної діяльності у розрізі трьох категорій: прості методи (коефіцієнтний метод, рейтинговий метод); вартісно-орієнтовані методи (метод економічної доданої вартості (EVA), метод доданої ринкової вартості (MVA), метод акціонерної доданої вартості (SVA), метод залишкового доходу (RCF), збалансована система показників (Balanced Scorecard), доходність інвестицій на основі грошових потоків (CFROI)); математично-статистичні методи (параметричні методи: метод найменших квадратів, метод стохастичної межі, метод максимальної правдоподібності і ін.; непараметричний підхід: метод вільного розташування оболонки, індекс продуктивності і т.д.; математичний підхід: метод узагальнених функцій, складні функції та ін.).

Головчан А. [11] запропонував застосувати інструментарій факторного аналізу ефективності туристичних дестинацій. Автор вважав за доцільне адаптувати факторну схему, розроблену Ніко Модем, яка відома під назвою «Три Е» (економія (economy), ефективність (efficiency) та продуктивність (effectiveness)). Удосконалена вітчизняними вченими методологія «Три Е» передбачає визначення показника соціально-економічної ефективності (E) за формулою:

$$P \bullet = \sqrt[3]{P \bullet 1B \cdot P \bullet 2B \cdot P \bullet 3} \quad (1)$$

де E1 – коефіцієнт економії бюджетних коштів, який визначається як відношення загальної суми витрат бюджету на фінансування діяльності бюджетної установи до загальних бюджетних витрат на забезпечення її поточних витрат;

E2 – коефіцієнт економічної ефективності бюджетних установ, що визначається як відношення загального фінансового результату від діяльності установи до загальних бюджетних витрат на покриття її поточних витрат;

E3 – коефіцієнт соціальної ефективності витрачання бюджетних коштів, який є результатом співвідношення загального результату і загальної суми витрат Державного бюджету на забезпечення діяльності бюджетної установи.

Нормативний режим функціонування дестинації характеризується співвідношенням різноманітності результатів, що виражаються формулою:

$$R_{pz} < R_{vv} < R_{pez} \quad (2)$$

де R_{pz} – різноманітність показників ресурсного забезпечення; R_{vv} – різноманітність показників виробництва та витрат; R_{pez} – різноманітність показників кінцевого результату.

Підхід на основі методики оцінки життєвого циклу туристичних продуктів та туристичних потоків запропонували автори у публікації [12]. Оцінка життєвого циклу зосереджується на потоках, тісніше пов'язаних із туристичними продуктами, послугами та споживанням. Цей метод оцінки подібний до індикаторів/індексів, але він призначений для вимірювання потоків, пов'язаних з різними туристичними продуктами або послугами. За допомогою методу оцінки життєвого циклу можна вивчати окремі ланцюги на стадії розробки, або весь життєвий цикл послуги. Метод оцінки життєвого циклу частіше використовується для аналізу впливу туристичного продукту або послуги на навколишнє середовище протягом усього його життєвого циклу, але може бути застосований і для повної оцінки розвитку дестинації. Мало того, автори вважають, що цю методику можна застосувати для оцінювання сталості туристичної дестинації, що дає більш детальні результати та більш надійну систему оцінювання. Зазначимо, що за міркуваннями авторів, застосування методики оцінки життєвого циклу не дозволяє отримати зрозумілі

індикатори/показники, тому отримані результати є складними і важкими для розуміння. Доцільно оцінювати лише туристичний продукт, послугу чи споживання.

Миронов Ю. Б., Миронова М. І. [13], зазначають, що оцінювання економічної ефективності туристичної індустрії вимагає формування системи показників, які б характеризували економічний ефект існуючих та перспективних заходів у цій сфері, продуктивність використання туристичних ресурсів дестинації. Під економічною ефективністю автори розуміють сукупну оцінку економічних результатів (доходів, прибутку) відносно до встановлених цілей та затрат на їх досягнення. Пропонований алгоритм оцінювання економічної ефективності індустрії туризму, на думку авторів, включає таку послідовність дій: 1) визначення потреби в інформації, вибір та обґрунтування показників; 2) збирання та обробка вихідних даних; 3) аналіз отриманих даних та прийняття управлінських рішень. В якості показників соціально-економічної ефективності сфери туризму можна використовувати такі:

- 1) частка галузі туризму у ВВП країни, %;
- 2) кількість туристів на 1000 осіб населення, ос.;
- 3) кількість туристів на одиницю місткості всіх місць розміщення, включаючи спеціальні, осіб/місце;
- 4) інвестиції в основний капітал у розвиток колективних засобів розміщення, млн грн;
- 5) коефіцієнт використання номерного фонду;
- 6) кількість місць в об'єктах громадського харчування на 1000 осіб населення, місць;
- 7) оборот громадського харчування на душу населення, грн/ос

Ефективність туристичного бізнесу оцінюється через ефективність туристичних технологій, ефективність інформаційних технологій та оцінювання фінансових можливостей, що впливає своєю чергою на ефективність туристичного продукту тощо.

Автори Alastair M. і ін. [14] запропонували систему вимірювання ефективності дестинацій з відповідними вимірами та шкалами для відповідних об'єктів вимірювання. Конкретні завдання дослідження полягали у визначенні атрибутів і критеріїв для вимірювання якості дестинації; розробленні і тестуванні системи вимірювання якості дестинації; проведенні аналізу матриці «важливість-ефективність» системи; дослідженні посередницького впливу нових туристичних продуктів на взаємозв'язок між якістю дестинації і намірами повторного відвідування. Автори запропонували дослідити 14 складових/параметрів/атрибутів/критеріїв туристичної дестинації: обізнаність (OB), привабливість (ATT), наявність (AVL), доступність (ACC), зовнішній вигляд (APPE), діяльність (ACTI), забезпечення (ASSU), оцінка вартості (APPR), дія (ACT), підзвітність та відповідальність (ACCOU), проживання (ACCOM), акліматизація (ACCLI), зручності та допоміжні послуги (ANCI), альтруїзм (ALTM). Автори дійшли висновку, що вимірювання ефективності туристичної дестинації є багатокритеріальним, та окреслили зацікавлених сторін, зокрема, навколишнє середовище, громади та мешканці, уряд, промисловість, відвідувачі, неурядові організації та організації третього сектору та інші. Автори у своєму дослідженні підтвердили гіпотезу про те, що якість дестинації суттєво і позитивно вплинула на наміри повернутися. Зокрема, ефективність дестинації позитивно вплинула на нові туристичні продукти, а нові туристичні продукти позитивно вплинули на наміри повторного відвідування дестинації. Доступність, активність, поінформованість, наявність та гарантії були оцінені як дуже важливі та впливові фактори на наміри відвідати дестинацію повторно.

Також хочемо звернути увагу на запропоновану Tommasyan G. методику оцінювання сталості туристичних дестинацій [15], яка базується на оцінюванні 7 вимірів туристичної дестинації та окреслює її економічну, соціальну та екологічну ефективність, таблиця 1.

Виміри та індикатори економічної, соціальної та екологічної ефективності туристичної дестинації

Вимір	Індикатор
1. Туристичні активи	Природні активи (включають діяльність, пов'язані з природним середовищем і надають можливості для пляжного та морського туризму, піших прогулянок, катання на лижах або альпінізму, екотуризму, спостереження за дикою природою, риболовлі та полювання) Культурні активи (культурна спадщина, музеї, археологічні пам'ятки, архітектура або ремесла, великі культурні та спортивні події тощо).
2. Туристична активність	Кількість туристів Доходи від туризму (Такі показники повинні бути додатково деталізовані за типом подорожі, поїздки та транспортом, країною походження та метою відвідування, країною походження та метою візиту. Така детальна статистика може пролити світло на ряд специфічних характеристики туризму, такі як ступінь залученості туристичної дестинації залученість туристичної дестинації у високоприбутковий туризм).
3. Зв'язки, пов'язані з туризмом	Зв'язки, пов'язані з туризмом (охоплені мультиплікативним ефектом туристичного сектору на загальний сектору на загальну економіку в цілому). Індекс зв'язків з туристичною галуззю вимірює непрямий вплив туристичної індустрії на ВВП. Індекс зв'язку туристичної галузі з економікою. Індекс зв'язку з економікою туризму вимірює вплив на ВВП від розвитку туристичної галузі (капітальні інвестиції, державні витрати та експорт, не пов'язаний з відвідувачами).
4. Витоки, пов'язані з туризмом	Витоки: втрачені можливості. Внутрішні витоки - це втрати, пов'язані з туристичною діяльністю, які виникають в економічному просторі постачальника туристичних послуг, оплачуються та обліковуються всередині країни. Зазвичай йдеться про «коефіцієнт імпорту» туризму або частку імпортованих товарів, необхідних для надання послуги. надання послуги. Зовнішні витоки - це альтернативні витрати які виникають за межами економічного простору постачальника туристичних послуг і не враховуються всередині країни. Вплив витоків можна оцінити за допомогою чистого сальдо іноземної валюти (який є різницею між надходженнями від туристичних витрат та імпортом факторів виробництва для туризму), або коефіцієнтом чистих валютних надходжень від туризму.
5. Екологічна та соціальна стійкість	Соціальний вимір кількісно оцінює залучення місцевих громад у різних видах туристичної діяльності. Екологічний аспект оцінює впровадження екологічних стандартів та стандартів якості, погоджених відповідними міжнародними організаціями для туристичних проєктів, а також розподіл доходів від туризму для запобігання деградації ресурсів в дестинації країни).
6. Загалом інфраструктура	Транспортна інфраструктура Електропостачання Доступ до води ІКТ-інфраструктура Проживання Ресторани Розважальні заклади
7. Привабливість	Цінова конкурентоспроможність (поєднання індексу цін на готелі, індексу купівельної спроможності індексу паритету). Індекс людських ресурсів (в основному на основі індексу освіти), безпеки та безпеки.

Джерело: [15]

Автори [15] запропонували оцінювання країни як цілісної туристичної дестинації у розрізі семи складових: туристичні активи, туристичні активності, вплив на

макропоказники, втрати від витоків туристів, екологічну та соціальну стійкість, туристичну інфраструктуру та привабливість. Вважаємо, що розглянуті методичні підходи стануть основою для розроблення методики оцінювання окремих специфічних дестинацій, наприклад, нафтогазових, та їх впливу на розвиток громад і регіонів.

Висновок. Отже, в основі розглянутих підходів науковців щодо оцінювання ефективності туристичної дестинації, як правило, є системний підхід, в межах якого туристична дестинація розглядається як цілісна комплексна система елементів, що взаємопов'язані між собою, потребують управління та здійснюють вплив на вищого рівня систему – громаду, регіон, країну тощо. Ефективність туристичної системи проявляється не тільки у економічному вимірі, але й соціо-культурному та екологічному. Формуючи методику оцінювання ефективності туристичної дестинації, необхідно визначити об'єкт та предмет дослідження, методи та інструменти оцінювання; врахувати особливості туристичної діяльності як системи та ідентифікувати етап її життєвого циклу. Оцінювання ефективності туристичної дестинації нерозривно пов'язане, з одного боку, із визначенням взаємозв'язку якості туристичної дестинації і бажанням туриста повернутися знову, а з іншого – впливу туристичної дестинації на розвиток громади та регіону.

Подальші перспективи дослідження. Огляд методичних підходів до оцінювання ефективності туристичних дестинацій є основою для розроблення авторської методики оцінювання ефективності нафтогазових туристичних дестинацій в Україні та їх впливу на розвиток громади та регіону.

Література

1. Vocabulary.URL: <https://www.vocabulary.com/dictionary/destination>.
2. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/destination>.
3. Encyclopedia of Tourism. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-3-319-01384-8_51.
4. Callejón-Gómez Cr., Rojas-de-Gracia M.. Digital Marketing Best Practices for Management in Tourism Destinations. *Impact of New Media in Tourism*. 2021. DOI: 10.4018/978-1-7998-7095-1.ch002. URL: <https://www.igi-global.com/dictionary/tourist-destination/39274>.
5. Coghlan A. Introduction to Sustainable Tourism. 2nd Edition. 2023. British Library Cataloguing in Publication. ISBN: 978-1-915097-32-3. DOI: 10.23912/978-1-915097-30-9-5383. URL: https://goodfellowpublishers.com/free_files/Cover,%20Contents%20and%20Preface-c11cdb10c050ded11f60e6bbe86afa29.pdf.
6. Головчан А. І. Методика оцінки туристичних дестинацій в Україні. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2010. Випуск IV (40). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/golovchan.htm.
7. Tourism System: Components, Elements and Models. URL: <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/67180/3/Unit-6.pdf>.
8. Tourism system. URL: <https://www.tourismbeast.com/tourism-system/>.
9. Семенов В.Ф., Герасименко В.Г., Горбань Г.П., Богадьорова Л.М. Управління регіональним розвитком туризму. Навчальний посібник, 2011. 225 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/semenov.htm.
10. Байда Б. Огляд підходів до оцінювання ефективності туристичної діяльності. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 1. С. 50-56. - Режим доступу URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2020_1_8
11. Головчан А.І. Методика оцінки ефективності функціонування туристичних дестинацій в Україні. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2010. Випуск IV (40). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/golovchan.htm.

12. Tourism destination sustainability: The systematic literature review Saulius Papečkys, Edmundas Jasinskas. *Smart Tourism*. 2024, 5(1), 2484. URL: <https://doi.org/10.54517/st.v5i1.2484>.

https://www.researchgate.net/publication/379451747_Tourism_destination_sustainability_The_systematic_literature_review/download?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6Il9kaXJlY3QiLCJwYWdlIjoiX2RpcmVjdCJ9fQ.

13. Миронов Ю. Б., Миронова М. І. Методологічні підходи до оцінювання економічної ефективності індустрії туризму та туристичного бізнесу. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2019. Вип. 57. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2019-57-11>. URL: <https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/DOI/2522-1205-2019-57-11.pdf>.

14. Alastair M. Morrison, Jun-Hwa (Jacky) Cheah, Rajinder Kumar. A destination performance measurement framework: exploring the relationships among performance criteria and revisit intentions. 2024. URL: <https://doi.org/10.1080/13683500.2024.2309149>.

15. Tovmasyan, G. Assessing Some Indicators Of Tourism Sustainability: Case Study From Armenia. *SocioEconomic Challenges*, Volume 3, Issue 1, 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/4999672_Is_the_concept_of_sustainability_sustainable_Developing_the_Sustainable_Tourism_Benchmarking_Tool.

References

1. Vocabulary. URL: <https://www.vocabulary.com/dictionary/destination>.
2. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/destination>.
3. Encyclopedia of Tourism. URL: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-3-319-01384-8_51.
4. Callejón-Gómez Cr., Rojas-de-Gracia M.. Digital Marketing Best Practices for Management in Tourism Destinations. *Impact of New Media in Tourism*. 2021. DOI: 10.4018/978-1-7998-7095-1.ch002. URL: <https://www.igi-global.com/dictionary/tourist-destination/39274>.
5. Coghlan A. Introduction to Sustainable Tourism. 2nd Edition. 2023. British Library Cataloguing in Publication. ISBN: 978-1-915097-32-3. DOI: 10.23912/978-1-915097-30-9-5383. URL: https://goodfellowpublishers.com/free_files/Cover,%20Contents%20and%20Preface-c11cdb10c050ded11f60e6bbe86afa29.pdf.
6. Holovchan A. I. Metodyka otsinky turystychnykh destynatsii v Ukraini. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu*. 2010. Vypusk IV (40). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/golovchan.htm.
7. Tourism System: Components, Elements and Models. URL: <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/67180/3/Unit-6.pdf>.
8. Tourism system. URL: <https://www.tourismbeast.com/tourism-system/>.
9. Semenov V.F., Herasymenko V.H., Horban H.P., Bohadorova L.M. Upravlinnia rehionalnym rozvytkom turyzmu. *Navchalnyi posibnyk*, 2011. 225 s. URL: https://tourlib.net/books_ukr/semenov.htm.
10. Baida B. Ohliad pidkhodiv do otsiniuvannya efektyvnosti turystychnoi diialnosti. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. 2020. № 1. S. 50-56. - Rezhym dostupu URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gev_2020_1_8.
11. Holovchan A.I. Metodyka otsinky efektyvnosti funktsionuvannya turystychnykh destynatsii v Ukraini. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu*. 2010. Vypusk IV (40). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/golovchan.htm.
12. Tourism destination sustainability: The systematic literature review Saulius Papečkys, Edmundas Jasinskas. *Smart Tourism*. 2024, 5(1), 2484. URL: <https://doi.org/10.54517/st.v5i1.2484>.

<https://doi.org/10.54517/st.v5i1.2484>.

https://www.researchgate.net/publication/379451747_Tourism_destination_sustainability_The_systematic_literature_review/download?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6Il9kaXJlY3QiLCJwYWdlIjoiX2RpcmVjdCJ9fQ.

13. Myronov Yu. B., Myronova M. I. Metodolohichni pidkhody do otsiniuvannya ekonomichnoi efektyvnosti industrii turyzmu ta turystychnoho biznesu. Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky. 2019. Vyp. 57. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2019-57-11>. URL: <https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/DOI/2522-1205-2019-57-11.pdf>.

14. Alastair M. Morrison, Jun-Hwa (Jacky) Cheah, Rajinder Kumar. A destination performance measurement framework: exploring the relationships among performance criteria and revisit intentions. 2024. URL: <https://doi.org/10.1080/13683500.2024.2309149>.

15. Tovmasyan, G. Assessing Some Indicators Of Tourism Sustainability: Case Study From Armenia. *SocioEconomic Challenges*, Volume 3, Issue 1, 2019. URL: https://www.researchgate.net/publication/4999672_Is_the_concept_of_sustainability_sustainable_Developing_the_Sustainable_Tourism_Benchmarking_Tool.